

Rafael Santi (28 marca lub 6 kwietnia 1483 w Urbino - 6 kwietnia 1520 w Rzymie)

*Ten słynny malarz z miasta Urbino
(jego maestrem był Perugino),
boskim nazwany,
wszem podziwiany,
choć umarł młodo, dzieła nie miną.*

(ebs)

Rafael - włoski malarz i architekt, najmłodszy z trójki słynnych artystów włoskiego renesansu.

Właściwie Raffaello Santi lub Raffaello Sanzio urodził się 28 marca lub 6 kwietnia 1483 w Urbino w środkowych Włoszech, zmarł 6 kwietnia 1520 w Rzymie - daty jego urodzin i śmierci (obie wypadły w Wielki Piątek) przyczyniły się poniekąd do uznania go przez Giorgio Vasariego za boskiego artystę - boga sztuki.

<https://www.youtube.com/watch?v=AMDJhhbtqJQ>

Jego rodzicami byli Giovanni Santi, malarz nadworny książęcej rodziny Montefeltro, oraz Maria di Ciarla, córka kupca. W latach dziecięcych uczył się u ojca, który chociaż sam nie był artystą wysokiej rangi, był człowiekiem wykształconym i wcześniej dostrzegł ponadprzeciętne zdolności syna.

W 1491 młody Rafael przeżył śmierć matki, trzy lata później (1494) zmarł jego ojciec. Opiekę nad Rafaelem przejął wtedy formalnie jego stryj, lecz najwięcej pomocy i życzliwości okazał mu wuj, Simone Ciarla, brat zmarłej matki. To on wymusił na rodzinie oddanie chłopca na dalsze kształcenie malarskie, za co Rafael pozostał mu wdzięczny do końca życia.

Okolo 1494 11-letni Rafael wyjechał do Perugii, gdzie początkowo uczył się artystycznego rzemiosła u malarza Timoteo Viti, później został uczniem znanego malarza, Pietro Vannucciego zwanego Pietro Perugino. Już podczas nauki u Perugina zaczął wykonywać pierwsze obrazy na zamówienie. We wczesnej twórczości styl Rafaela jest naśladownictwem, a czasem niemal mistrzowskim kopiowaniem stylu Perugina. Jednak szybko porzucił wzorowanie się na dziełach konserwatywnego mistrza i stworzył nowy styl.

W 1500 w wieku 17 lat Rafael został malarzem cechowym miasta Urbino. Wcześniej przyswoił sobie styl mistrza i współpracował z Peruginem przy dekoracji m.in. kościoła św. Franciszka w Perugii, a w 1503 rozpoczął krótką współpracę z innym wybitnym malarzem - Pinturicchio, przy zdobieniu sali biblioteki w Sienie na zamówienie papieża Piusa III.

Wkrótce Rafael przerósł swoich nauczycieli i w 1504 wyjechał do Florencji, aby podziwiać

dzieła Leonarda da Vinci i Michała Anioła. Z dzieł Leonarda przyswoił sobie Rafael manierę sfumato, choć stosował ją bardziej umiarkowanie niż sam Leonardo. Powstały wtedy znakomite dzieła malarskie dojrzałego już stylu Rafaela jak "Madonna w zieleni" czy "Madonna ze szczygłem", czym zyskał ogromną sławę i zaczęli u niego zamawiać usługi artystyczne najwięksi wielmoże Italii.

Ok. 1507 Rafael powrócił do Urbino i pracował intensywnie w swym rodzinnym mieście. Potem udał się do Perugii, gdzie udekorował freskami m.in. tamtejszy kościół Kamedułów.

W 1508 Rafael, po stworzeniu wielu wybitnych dzieł malarskich w Perugii oraz Florencji wyruszył do Rzymu. Wyjazd ten zaproponował mu pracujący na usługach papieża Juliusza II architekt Donato Bramante. Rafael zainteresował się pracą dla papieża do tego stopnia, że wyjechał natychmiast z Florencji nie ukończywszy malowideł we florenckiej kaplicy św. Ducha. Papież życzliwie przyjął Rafaela i zlecił mu na początek ozdobienie papieskiej sali urzędowej i sądowej zwanej *Stanza della Segnatura*.

Jednocześnie tworzył wiele innych dzieł, a także miał okazję zapoznać się z najlepszymi dziełami swojego znakomitego rywala, Michała Anioła, który również pracował dla papieża i właśnie tworzył freski na sklepieniu Kaplicy Sykstyńskiej.

W 1513 zmarł papież Juliusz II. Jego następca, Leon X również był mecenasem sztuki i cenił talent Rafaela, któremu zlecił kontynuację prac nad zdobieniem Pałacu Watykańskiego. Po śmierci Bramantego w 1514 Rafael przejął nadzór nad budową nowej Bazyliki św. Piotra w Rzymie.

Już za życia został okrzyknięty geniuszem, po jego śmierci opłakiwali go w swych wierszach wybitni poeci. Rafael był zaprzyjaźniony z wielkimi humanistami swojej epoki, prowadził żywą korespondencję z Albrechtem Dürerem.

W swoich wielkich dziełach starał się pogodzić wartości chrześcijańskie z optymizmem epoki odrodzenia oraz z pogańską filozofią antyczną, odkrywaną przez ludzi renesansu. Widać to w takich jego dziełach jak np. "Szkoła ateńska", gdzie Rafael w papieskiej sali przedstawił grupę uczonych, skupionych według największych filozofów antyku, których autorytet uznawał także Kościół katolicki - Platona i Arystotelesa.

Był człowiekiem bardzo religijnym. Od 1514 należał do Bractwa Ciała Chrystusowego w Urbino i do tajnego stowarzyszenia ludzi świeckich Oratorium Boskiej Miłości w Rzymie. Zmarł przedwcześnie po ataku febry w wieku 37 lat 6 kwietnia 1520 w Rzymie. Ostatnim jego dziełem był obraz ołtarzowy "Przemienienie Pańskie".

Zgodnie z życzeniem pochowany został w rzymskim Panteonie. Epitafium wyryte na grobowcu brzmi:

Tu spoczywa Rafael. Bałem się tego, co niezgłębione, pokonałem zwyczajne, wielkim równy, tylko śmiertelne zmarło ze mną.

Do najbardziej znanych dzieł malarskich Rafaela należy "Madonna Sykstyńska" (1513-1514).

Pierwotnie obraz ten był prawdopodobnie przeznaczony dla kościoła św. Sykstusa w Piacenzy, jak pisze Giorgio Vasari, pierwszy biograf artystów renesansu. Jako Madonna została przedstawiona urodziwa kochanka Rafaela Margherita Luti, zwana *La Fornarina*. Po lewej stronie adorujący ją św. Sykstus ma twarz papieża Juliusza II. Po prawej stronie obrazu stoi święta Barbara, patronka umierających.

Obraz, będący pierwotnie własnością zakonników klasztoru świętego Sykstusa, został w 1754 zakupiony (zresztą za pieniądze z budżetu Rzeczypospolitej) przez Augusta III Sasa i dziś jest ozdobą drezdeńskiej Gemäldegalerie.

Również słynne są freski Rafaela w Stanzach Watykańskich, a zwłaszcza najbardziej z nich znana i kojarzona z imieniem Rafaela "Szkoła Ateńska". Jest to monumentalny fresk na ścianie, ograniczony łukiem sklepienia, przedstawiający spotkanie najwybitniejszych filozofów starożytności. Dzieło Rafaela jest alegorią Rozumu jako drogi wiodącej do poznania Prawdy.

<https://www.youtube.com/watch?v=EASKizo3CqQ>

Rafael często portretował na swoich obrazach samego siebie oraz osoby sobie znane. Tak też jest w "Szkoła Ateńskiej", gdzie Platon (lewa z postaci centralnych) posiada twarz Leonarda da Vinci, siedzący na schodach Heraklit to sportretowany Michał Anioł, natomiast kreślący znaki cyrklem Euklides posiada fizjonomię Donata Bramante. Sam Rafael stoi nieco na uboczu jako drugi od prawej strony, obok Klaudiusza Ptolemeusza.